

UN CENS GENERAL DE CATALUNYA DE 1626 FINS ARA DESCONEGUT

INTRODUCCIÓ

A l'Arxiu Capitular de Vic, al calaix o armari titulat ARDIACA, hi ha un Manual i un conjunt de documentació relatius a un cens general de Catalunya del 1626, que encara no han estat objecte de cap estudi ni presentació.

El tema té un interès especial, car fins ara sols es tenien vagues notícies de que s'havia fet un cens general de Catalunya, de cara a les Corts Generals del 1626, però no se sabia com s'havia fet, ni si s'havia fet en realitat.

Els documents que aquí presentem indiquen que es va fer per bisbats i, segurament si s'estudiés en altres arxius diocesans, es trobarien els censos de les restants diòcesis, doncs cal aclarir que la documentació de Vic només dona el cens o llista dels habitants del bisbat de Vic, que comprenia aleshores les comarques i contrades del Ripollès, Osona, Lluçanès, les Guilleries i Collsacabra, Moianès, Pla de Bages, Conca de l'Anoia, contrada de Sta. Coloma de Queralt i la Segarra vigatana, que comprenia unes 20 parròquies de la demarcació de Cervera. Són un total de 207 parròquies.

Aquest cens era fins ara totalment desconegut; per a convèncer-se del fet cal només revisar l'obra de J. NADAL i E. GIRALT «*La Population Catalane de 1553 a 1717*», de la col·lecció «*Démographie et Sociétés*», París 1960, publicació de «*L'École pratique de Hautes Etudes*». En ella es diu que els fogatges de Catalunya són dels anys 1359, 1365, 1378, 1497, 1515 i 1553. D'aleshores al pròxim cens hi van 164 anys, car el pròxim cens general conegut és el de 1717.

El 1553 Catalunya tenia 67.363 focs o famílies i el 1717 en tenia 107.228; tot el treball dels autors esmentats està en explicar-se el perquè d'aquest gran creixement. El cens que exposem es troba, doncs, a 63 anys del de 1553 i a 81 del de 1717 i per tant dona una visió força exacte de l'etapa més interessant d'aquest creixement. Josep Iglésies en la seva obra «*El cens del comte de Floridablanca, 1787*» (Barcelona 1969) vol. I, p. 9-15, senyala com de l'any 1719 el primer cens general i complet de Catalunya, i diu que aleshores la Catalunya estricta, sense el Rosselló, comptava 460.280 habitants.

Ambientació històrica

Prenent per base d'aquest capítol l'obra de Pierre Vilar «*La Catalogne dans l'Espagne Moderne*» I (París 1962), pp. 617-620 ens trobem que a mit-

jans dels segle XVI la inferioritat de poblament català enfront del poblament d'Espanya és un fet real.

La relació de densitats, era aleshores de l'ordre de 10 o 12 al de 24 o 26. Aquesta relació es va anar modificant a finals del segle XVI i havia canviat molt positivament entre 1600 i 1640.

A principis del segle XVII hi ha un retrocés evident de població a Castella, a causa de la crisi portada per les guerres continuades dels reis de la casa d'Àustria, per l'emigració a Amèrica i per les crisis econòmiques i fams, típiques de la història espanyola d'aquest període.

Catalunya, en canvi, va escapar-se, parcialment almenys, d'aquesta crisi de despoblament. Dicem parcialment perquè l'augment de població es registra només a la Catalunya de l'Est, la de les masies isolades i fortes. Ella contrasta amb el Rosselló d'una part i amb la Catalunya occidental de l'altra, car aquestes dues regions segueixen el destí de l'Espanya interior i el segle XVII s'hi accentua el despoblament.

Pierre Vilar arriba a aquestes conclusions seguint l'estudi primer citat de J. Nadal i E. Giralt, i precisa que la Catalunya occidental al curs del segle XVI i XVII es despobla fins el punt de representar, el 1717, el 10 % de la població del Principat en lloc del 22 % que representava el 1553.

El guany de població es centra doncs a la Catalunya vella, a la que es va repoblar els segles X i XI i a la que pertany quasi íntegrament el bisbat de Vic.

Les causes d'aquest despoblament d'una part de Catalunya i intens repoblament de l'altra, sempre segons Nadal i Giralt, són correlatives, la gent del Rosselló i regions de la Catalunya occidental es desplacen cap a la Catalunya vella que té una tradició industrial més vella i una vitalitat més forta, i contribueixen a concentrar entorn de Barcelona i de la Catalunya sots-pirinenca, la que va del Cardoner al Fluvià, les forces i la consciència de la regió.

També hi han altres factors, com la petita indústria, l'optimisme de vida i sobretot la forta immigració de gascons o francesos en general, iniciada a mig del segle XVI i continuada durant el XVII, que contribueixen fortament a aquest augment relatiu de població.

Tot això donà a la resta d'Espanya, sobretot a Castella que era el pern de la política dels Austriacs, una idea de gran poblament i de riquesa a Catalunya, que era certament exagerada, car sols afectava a una part del país i encara no en la proporció que creien des de Madrid. Aquesta imatge subjectiva i en part falsa portarà a conseqüències greus, fins i tot d'ordre polític, com en resultarà en el tracte vers Catalunya del comte Duc d'Olivares, que portarà a la guerra del 1640.

En un *MEMORIAL* sense títol signat per Jaume Damians i guardat entre la col·lecció de «Fulletons Bonsoms» de la Biblioteca de Catalunya de Barcelona, n.º 5404, segons l'extracte que en fa en P. Vilar, es troba la referència a un cens fet amb motiu de les Corts de Barcelona del 1626, que és sense dubte el que es guarda a Vic.

En aquest MEMORIAL es vanta la riquesa, amb algunes pegues en quant a la fugida de treballadors de la ciutat de Barcelona a la perifèria, i el gran nombre d'habitants que té el Principat que, segons Damians, és d'un milió.

Diu textualment Damians al senyalar les causes d'engrandiment de Catalunya, en el foli 54 v.º: «La una es lo grandió número de habitants que vuy vihuen en ell que es tan copiós que sens dubte excede de un milió de persones. Lo ques dexa entendre vehent que consta que en dit Principat y comtats y ha vuy dos cents sinquanta milia fochs com mo han referit y afirmat per cosa asentada algunas personas graves, intelligents y fidedignes quan averiguaren per ocasió de les Corts y també que computats uns ab altres hi ha mes de quatre persones en cada hu de aquells, segons lo qual computo jo los dits habitants excedeixen dit milió.»

Cal tenir present que Damians escrivia això el 1630, per tant quatre anys després del cens i de les Corts de 1626, en defensa de l'ordenança municipal proteccionista dels treballadors de teixits de llana, del 7 de juliol del 1630.

Aquest testimoni és molt valuós pel nostre cens, puix confirma que es va fer un recensament de Catalunya —fins ara desconegut— amb motiu de les Corts de Barcelona del 1626, del que és per tant una part el recensament de Vic que aquí presentem.

Damians va exagerar molt el nombre d'habitants del Principat, puix que Altimira en la *Història de Catalunya*, vol. III, p. 489, diu que Catalunya el 1650 comptava amb 519.800 habitants, xifra que sembla més d'acord amb els 326.970 habitants que li dona en 1553, d'acord amb els 67.363 focs o famílies del «fogatge» de dit any.

Tot sembla indicar, però, que la xifra d'un milió d'habitants és la que estimaven els enquestadors de 1626, tal vegada per fer una estimació lleugera i superficial.

La idea del milió d'habitants és la que els informadors de les Corts del 1626 varen donar al rei Felip IV i que aquest repetia en una carta del 31 de març de 1640 en la que es llegeix «la població del Principado sobrepasa en mucho un millón de personas». (F. SOLDEVILA. *Història de Catalunya*, vol. III, p. 248, n.º 6).

De tot això en podem treure doncs que Catalunya tingué un bon augment de població durant els segles XVI i XVII, i que aquesta població va ésser recensada d'una manera o altra amb motiu de les Corts que el rei Felip IV va celebrar a Barcelona el 1626.

2) Com es va fer el cens del 1626?

La manera com es va portar a terme aquest cens, del que fins ara només hi havia indicis, ho diu clarament la carta del Virrei de Catalunya, que era el bisbe Joan Sentís de Barcelona, dirigida a l'ardiaca de Vic, Joan Barrera, per trobar-se el bisbat amb la seu vacant.

Aquesta diu així:

«Convé al Servey de sa Magestat saber el número de les cases que y ha en esta Provincia de Cathalunya que arriben a tenir hasienda de 500 escuts, y de ahí amunt, y aparexent que açó se podrà conseguir facilmente repartir-se la diligencia per diócesis, he acordat suplicar a V. M. Mane se fassa en continent en aqueix bisbat de Vich pèr via dels Rectors o en la forma que parexera millor, dividint les dites cases en tres classes, es a saber de ma maior, mediana y menor y instantment podra V. M. donar ordre ques sapia lo numero de les persones axí homens, dones com miñons que y ha en aquexa ciutat, viles, lochs y Parrochies del Bisbat, enviantme relació molt punctual de tot ab la brevedat que la ocasió present demana y ho sie. De N. M. que guarde Deu molts anys, de Leyda 8 de març 1626.

Lo bisbe de Barcelona»

Abans de veure les diligències fetes a Vic i bisbat presentem els personatges que promogueren i executaren el cens.

* * *

EL VIRREI JOAN SENTIS fou un dels virreis-bisbes ideats pel Comte Duc d'Olivares com una solució política per controlar i en particular atreure's els catalans. Ell era fill de Tortosa i fou virrei entre els anys 1622 i 1626. Era bisbe de Barcelona i el seu càrrec polític va acabar-se amb el fracàs de les Corts de Barcelona del 1626.

En el seu temps degué lluitar contra la crisi política del país i, sobretot, contra el bandolerisme, en especial les bandes d'en Serrallonga i dels Margarit. Rellevat del càrrec de virrei va morir a Barcelona el 1632 essent encara bisbe de la ciutat.

El va succeir en el càrrec de Virrei el bisbe d'Urgell, Lluís Diez Aux de Armendariz (1626-1627) i a aquest el bisbe de Solsona, Miguel de los Santos de San Pedro (1627-1629).

Vegeu sobre aquest personatge REGLA, Joan, *Els virreis de Catalunya* «Biografies catalanes IX (Barcelona 1956) pp. 130-134.

* * *

L'ardiaca de Vic a qui anava dirigida la carta era Joan Barrera, personatge molt recte i formal que estigué de punta amb el capítol de Vic, en més d'una ocasió, per qüestió dels drets que corresponien a cada u. Ell va dirigir el bisbat entre la mort del bisbe de Vic Fra Andreu de San Gerónimo, anunciada al Cabilde el 28 de setembre del 1625, i l'elecció del bisbe Pere de Margarola, ocorreguda el 9 de desembre de 1626.

Dintre aquest any de Seu vacant ocorregué un altre fet que hem trobat esmentat en la carta dirigida pel Degà de Prats de Rei, Pere Olivet, a

dit Ardiaca, donant-li el resultat de les respostes dels rectors del seu deganat del 28 de març de 1626.

En aquesta carta, guardada dintre del plec que hem revisat, demana el Degà si és veritat que ha mort el bisbe electe de Vic, segons a Lleida va dir-ho el Paer en Cap a la Senyora de Segur.

Aquest episodi es refereix en realitat al fet que, dintre l'any i escaig que l'Ardiaca Barrera va regentar la diòcesi de Vic, havia estat elegit per bisbe de Vic Fra Garcia Manrique, franciscà, que fou elegit el 18 gener de 1626 i va saber-se a Vic la seva mort el dia 29 de març, mentre es tramitaven a Roma les butlles per a confirmar el nomenament de bisbe que li havia fet el rei. (Vegeu LUIS B. NADAL. *Episcopologio de Vich*. T. III (Vic, 1904) pp. 352-358.

* * *

Les Corts de 1626 per a les que s'havia de formar el cens d'habitants són les que va reunir a Barcelona el rei Felip IV i que, després d'innombrables discussions, foren interrompudes i que acabaren en un fracàs puix el país no va lograr les mesures proteccionistes a favor de la seva indústria tal com esperava. El mateix any es feren Corts a l'Aragó, que es reuniren a Barbastro, i que anaren millor.

Les Corts de Barcelona serviren cada vegada més per aprofundir la separació que hi havia entre el país i la monarquia i que va acabar amb la revolta del 1640.

* * *

El virrei-bisbe doncs, va creure que la millor manera d'aplegar ràpidament el cens era pel camí de l'Església; per això va escriure a l'Ardiaca, el qual al seu torn va escriure als degans amb què es repartia el bisbat, que eren els de Manresa, Prats de Rei, Igualada, Sant Antolí, Ripoll i el de l'Oficialitat o nucli de parròquies entorn de la ciutat de Vic, unes cartes del tenor següent:

«Convé al servey del Rey Nostre Señor saber lo numero de les cases que y ha en aquest bisbat que arriban ha tenir valor fins a sinch cents scuts y de aquí en amunt y també tot lo numero de les Persones, homens, dones y minyons. V.M. per tot aquest mes de mars me acusara de les dites coses en esta forma ço es sa Parrochia quantes cases o heretats y ha que valegan dos mil scuts que serà lo primer grau i mayor, quantes de mil scuts que serà lo estament o grau medià y ultimament de grau menor que seran las que arribaran a sinch cents scuts.

Primo en sa Parrochia cases N..... ..

De Primer grau ço és de dos mil escuts de propietat N..... ..

De Segon grau que son las que arriban a mil scuts N..... ..

De Tercer grau que arriban a sinch cents scuts N..... ..

Numero de Persones

Homens N.....

Dones N.....

Minyons i minyones fins als que mamen N.....

Guarde Nostre Sr. a V. M., Vic y Mars al 18 de 1626

Lo ardiaca de Vich»

Aquesta circular és la que els Degans feren arribar a totes les parròquies i les que els rectors havien de complimentar en l'espai màxim de 12 dies. Sobre aquest model els Degans feren unes altres circulars que distribuïren a cada una de les parròquies acompanyades sovint d'uns mots seus d'introducció. De la rapidesa amb que es va portar l'afer n'és mostra el formulari del Degà de Prats de Rei datat el 22 de març de 1626 i el d'Igualada que fou enviat a tots els rectors el dia 21.

Les respostes més ràpides, que hem trobat datades entre la documentació consultada, són les del Degà d'Igualada que va enviar els censos a l'ardiaca el dia 27 de març i la de Prats de Rei que va fer-ho el dia 28. Entre les més tardanes hi ha la del Degà de Ripoll que va ésser tramesa el 8 d'abril.

La majoria de rectors va respondre puntualment en quant al nombre d'habitants i molts el valor de les cases, però sobre aquest punt no cal fiar-se massa de les apreciacions car els rectors varen trobar molta resistència per a fer les evaluacions. Els propietaris i pagesos devien tenir por de que els posessin nous pagaments o contribucions i per això es resistien a declarar-ho, així ho indica la resposta del degà d'Igualada, Dr. Jaume Queralt:

«Juntament amb esta va lo memorial de les cases, homens, dones, minyons y minyones y hazienda etc.... de divuit parroquies hi ha en lo present deganat de Igualada, y no obstant he enviat copies de les cartes del Sr. Bisbe de Barcelona y de V^a M^a a tots los rectors, fan alguns la relatio un poch confusa, y en lo del valor de les haziendas se trobaven molt travats, si be es cosa difficultosa avaluar hazienda de altri.

V.M. perdone la tardança que per ocasió de la vinguda de sa Magestat no ses pogut fer amb mes prestesa. Guarde Nostre Señor a V.M. De Igualada y Mars 27 de 1626.

Lo Dr. Jaume Queralt»

Més pintoresques són les respostes d'alguns rectors: el de Sta. Coloma de Queralt, es limita a dir «y al que he pogut coniecturar humanament de la quantitat de haziendas». El de Guardiola de Bages diu «referent a la hazienda tots li han contestat que no tenen pas prou per passar lo any». El de Sant Vicenç de Torelló diu que en demanar-los a la gent el valor de les hisendes li respongueren «jo sim burlava». El rector de Vespella de la Plana digué «que la gent sols treu de l'heretat per a viurer i pagar els

seus drets». Els de Puigrodon i Campdevànol digueren que les cases estaven carregades de censos i censals. El de Tagamanent no diu el valor de les hisendes perquè declara que té por d'enganyar-se. El de Gurb diu que no es creu competent per evaluar les heretats per por de crear-se enemistats, diu que ho han de fer pèrits. El de S. Quirze Safaja, de la baronia de Centelles, diu que els parroquians no li han volgut respondre del valor de llurs cases i que sols ho faran per ordre del seu Senyor. Més gràficament encara el rector de S. Boi de Lluçanès va respondre, l'1 d'abril de 1626, que els pagesos li digueren «que es cuidés de saber el valor de la rectoria i que si volia que fossin amics que no es cuidés d'això».

Per tant el valor de l'estadística pel que fa a les estimacions de les hisendes és molt relatiu.

En canvi el valor estadístic dels habitants és del tot fiable car els rectors tenien els llibres de compliment pasqual, alguns dels quals els varen enviar junt amb la resposta.

Tot el conjunt de documentació té doncs un gran valor, car per algunes parròquies hi han les llistes senceres de cases amb tots els seus habitants «nominatim», mentre que en altres casos sols hi ha el nombre total.

Val a dir, però, que no varen respondre totes les parròquies, car de 207 que tenia el bisbat varen fer-ho sols 165. Les quaranta restants foren afegides en l'estimació final, cosa que féu falsejar un xic el resultat total de l'estadística, puix es varen arrodonir les xifres afegint-hi les parròquies i un nombre proporcional d'habitants a cop d'ull.

El resultat final de l'estadística revela aquesta trampa per haver-hi tatxada la xifra real de les respostes, que deixem entre parèntesis, i l'arrodoniment al costat.

Diu així el resultat final:

«Suma y Breu relatio de Totes las Parrochias, Cassas, homens, dones, minyons y minyones, fins los que mamen, del Bisbat de Vich conforme les lletres y avissos han donat los Rectors de dit Bisbat:

<i>Primo Paroquies (cent sexanta y sinch) [que corregit diu] dos centes y set ab la Catedral</i>	<i>(165)</i>	<i>207</i>
<i>Cassas vint milia (quatre) sinch centas noranta y una</i>	<i>(491)</i>	<i>591</i>
<i>De propietat de dos mil escuts noranta vuit</i>		<i>98</i>
<i>De Propietat de mil escuts dos centas y noranta y quatra</i>		<i>294</i>
<i>De Propietat de sinch cents escuts (sinch) sis centas vuitanta y sis</i>	<i>(586)</i>	<i>686</i>
<i>Homens deset mil (sinch) sis cens trenta y vuit</i>	<i>(17.538)</i>	<i>17.638</i>
<i>Dones vint mil (dos) tres centas trenta y set ...</i>	<i>(20.237)</i>	<i>20.337</i>
<i>Minyons y Minyones denou mil (set) vuit cens vint y set</i>	<i>(19.727)</i>	<i>19.827</i>
<i>Suma Tota la gent Junta del Bisbat</i>		
<i>sinquanta y set mil (sinc) vuit centas y dos ...</i>	<i>(57.502)</i>	<i>57.802»</i>

Aquesta és la relació que es va enviar al Virrei Sentís amb la carta següent de l'Ardiaca el 28 d'abril de 1626.

«Aquí envío a V. Excia lo Catalogo y memorial de número de les cases que hi ha en cada parrochia de esta diócesi que estan subjectas al ordinari de Vich que ab lo de 8 mars prop passat me mana V^a Excia fer, no he pogut acabar ab mes brevetat de lo que veu V^a Excia que perdone y mane lo de Son servey. A qui Nostre Sr. Guarde molts anys, y en dignitat augmente. De Vich y Abril als 28 de 1626.

Lo ardiacha maior de Vich»

Aquesta tramesa va ésser acusada totseguit pel virrei Sentís que va enviar a l'ardiaca de Vic la següent carta:

«La carta de V.M. de 2 del corrent he rebut y ab ella lo memorial de les cases y persones que y ha en tota la diócesi de Vich, està tot molt ben fet y ab bo stil, agraesch a V.M. la diligència y bon cuidado y lo y procuraré be servir en totes ocasions que poré. Guarde Deu a V.M. com pot de Barcelona ha 13 de Maig 1626.

Lo bisbe de Barcelona»

* * *

CONJUNT DE L'ESTADÍSTICA DEL BISBAT DE VIC EN DETALL

A part del valor general i anecdòtic que té l'estadística i els tràmits que acabem de detallar, el conjunt de la documentació vigatana té un altra valor més gran, abans ja insinuat, per les parròquies en concret per donar xifres exactes d'habitants.

Com que és impossible de resumir una per una les 165 respostes que consten en el lligall de documentació que estudiem, ens limitarem a exposar en forma purament estadística el resultat de les respostes de cada una de les parròquies.

La tasca és enutjosa, però creiem que a través d'aquesta estadística quedarà ben detallat el valor excepcional d'aquest document.

Seguim l'ordre de Deganats i de respostes consignades en el lligall.

1. — Oficialitat de Vic

NOMS DE PARRÒQUIES	cases	persones	homes	dones	nens	hisenda		
						2000	1000 escuts	500
VICH, ciutat i arrabals	1004	4931	2015	1905	1011	—	—	—
Vilallcons	35	232	95	83	54	7	8	7
Osormort	12	223	113	69	41	—	—	4
S. Julià Sassorba	26	174	63	41	70	—	7	6
S. Feliu de Torelló	160	902	297	385	220	13	20	4
Vilatorta i Riudeperas...	126	640	190	180	270	1	5	9

NOMS DE PARROQUIES	cases	persones	homes	dones	nens	2000	hisenda	
							1000 escuts	500
S Joan d'Oló	16	144	42	37	65	—	5	7
Vinyoles d'Orís	23	156	57	45	54	—	—	—
Roda de Ter	75	346	104	116	126	5	12	8
Brull	16	166	60	46	60	3	5	8
S. Quirze Safaja	21	150	36	41	73	—	—	—
S Julià de Cabrera... ..	13	141	55	36	50	—	—	—
Saderra	—	88	38	40	10	—	—	—
Sta. Maria d'Oló... ..	24	471	129	99	243	1	9	14
Monistrol de Calders ...	10	225	85	56	84	—	—	—
Vespella	—	74	23	23	28	—	—	—
Avinyó... ..	42	285	89	82	114	—	5	10
Vilanova de Sau	50	290	200	—	90	—	7	6
Cantallops... ..	24	137	56	42	39	—	3	6
Castellcir	7	77	54	—	23	—	3	5
Cornet	18	142	41	38	63	—	2	10
Sentfores	20	115	29	26	60	—	6	8
Castellterçol	136	806	228	211	367	4	8	18
La Vola	—	151	50	42	59	—	3	6
Tavérnoles... ..	25	176	71	43	62	—	—	—
S. Agustí de Lluçanès ...	—	77	25	27	25	—	—	—
Sta. Eulàlia de Riuprimer	47	354	134	121	99	5	11	14
Sta. Coloma Sasserra ...	12	92	33	21	38	—	—	—
Grís	33	140	70	—	70	—	—	—
S. Boi de Lluçanès	86	518	155	144	219	—	—	—
S Hilari Sacalm	—	604	152	141	311	2	11	8
Castanyadell	6	52	19	15	18	—	1	5
Sora... ..	39	251	74	75	102	—	1	—
S. Martí de Sobremunt	25	168	56	45	67	—	—	—
Lluçà... ..	34	263	100	82	81	—	—	—
S Hipòlit de Voltregà... ..	—	420	220	150	50	—	—	—
S. Martí d'Albars	12	92	30	23	39	—	—	—
Perafita	49	301	106	93	102	—	—	—
Sta. Maria de Corcó ...	59	359	125	94	140	—	—	—
Alpens	68	244	74	80	90	—	—	—
Vallors... ..	10	129	31	31	67	—	4	3
Susqueda... ..	30	164	57	57	50	—	—	4
Folgaroles... ..	50	314	93	119	102	—	4	8
Joanet	11	118	40	36	42	—	—	7
Espinelves... ..	28	163	57	63	43	—	3	4
Granollers... ..	44	340	120	100	120	8	13	12
Seva	62	440	160	140	140	6	9	6
Marfà	6	40	18	13	9	—	4	2
Tavertet	19	228	90	65	73	—	3	4
Rupit	98	475	169	168	138	1	1	4
S. Martí de Centelles ...	19	188	58	53	67	6	12	10
Munyer	12	85	30	25	30	—	—	2

NOMS DE PARROQUIES	cases	persones	homes	dones	nens	hisenda		
						2000	1000	500
						escuts		
Gaià	50	336	126	77	133	6	17	2
Manlleu	133	618	182	166	270	—	—	—
Gurb... ..	51	340	109	108	123	—	—	—
Querós	14	68	28	22	18	—	—	—
S. Quirze de Besora ...	—	593	158	148	187	—	—	—
Sau	7	56	14	13	29	—	—	—
Malla	14	134	50	48	36	—	—	—
Falgàs	7	77	30	17	30	2	3	1
Pruit	25	276	100	86	90	—	4	—
Moià... ..	291	1368	452	424	492	—	11	20
Rodors	6	43	14	10	19	—	1	5
Tagamanent	31	228	84	42	102	—	—	—
Bertí	13	82	24	16	42	—	—	—
S. Martí de Merlès	19	206	62	46	98	—	—	—
Valldeneu	19	145	52	33	60	—	1	1
Aiguafreda	40	203	74	63	66	—	1	5

2. — *Deganat de Manresa*

MANRESA	1282	5497	1772	1991	1734	11	4	25
Santpedor... ..	192	828	281	285	262	—	—	—
Talamanca... ..	34	191	88	69	34	—	—	—
Viladordis... ..	5	34	12	6	16	—	1	3
Rocafort	17	134	56	38	40	—	—	—
Guardiola	15	169	73	45	51	—	—	—
Viladecavalls	18	123	53	43	27	—	—	—
Castellnou de Bages ...	28	255	112	79	64	—	—	—
S. Iscle i Vict. Rajadell	21	147	45	50	52	—	—	—
Vacarisses	72	393	196	126	71	—	—	—
Vallformosa	3	34	17	11	6	—	—	—
Castellbell... ..	9	397	163	167	67	—	—	—
Artés	108	390	144	155	91	—	—	—
Navarces	36	185	64	75	46	—	—	—
Torroella	8	55	19	15	21	—	—	4
Fals	17	199	93	62	44	—	—	—
Monistrol de Rajadell ...	7	48	20	10	18	—	—	1
Catlús	11	74	30	19	25	—	—	—
Horta d'Avinyó	18	144	45	42	57	—	1	4
S. Fruitós de Bages ...	59	130	59	56	25	—	—	—
Castellgalí	16	206	100	73	23	—	—	—
Mura	20	283	120	94	69	—	—	—
St Iscle de Bages	4	35	18	8	9	—	—	—
Sallent	248	1265	466	435	364	—	4	7

3. — *Deganat de Prats del Rei*

Vila de Prats del Rei ...	151	714	209	191	314	2	5	6
Vila de Calaf	214	1097	311	295	491	4	17	19

NOMS DE PARROQUIES	cases	persones	homes	dones	nens	hisenda		
						2000	1000	500
						escuts		
S. Pere Salàs (Passelàs)	15	89	23	42	24	—	—	7
Castellfullit del Boix ...	14	172	81	54	37	—	5	4
La Tallada	11	63	24	15	24	—	—	—
S. Pere Sallavincra... ..	29	126	46	41	39	2	—	9
Boixadors... .. .	20	112	53	31	28	—	2	2
Miralles	7	58	36	—	23	—	—	—
Cunill	20	138	41	24	73	—	—	—
Aguilar... .. .	17	155	76	54	25	—	—	5
Guardia pelosa	12	61	21	17	23	—	—	—
S. Martí de la Massana	13	114	46	30	38	—	—	—
Pujalt	51	280	109	73	98	1	2	4
Molsosa	18	204	90	54	60	—	2	3
Gravalosa	8	99	37	24	38	—	2	2
Mirambell	11	60	16	20	24	—	2	3
Vaciana	16	133	40	31	62	—	—	3
Castelltallat	26	291	160	87	44	2	5	6
S. Martí de Sesgaioles...	52	203	77	70	56	—	—	4
Sentdomí	19	125	29	26	70	—	—	1
Calonge	39	214	72	80	62	—	—	12
Segur	25	146	40	42	64	—	—	—
La Fonollosa	18	143	64	39	40	—	—	8
Castellar	26	258	100	92	66	1	1	15
Vila de Calaf (repetida)	226	700	236	224	240	—	—	—
4. — Deganat d'Igualada								
Vila d'Igualada	390	1856	590	580	668	4	10	40
Jorba	44	286	104	73	109	—	1	2
Aguiló	30	184	80	62	42	—	—	—
Castellolí	19	143	84	44	15	—	—	10
Bellmunt	12	85	29	27	29	—	—	—
Fillol	18	110	35	46	29	—	—	—
Odena	55	845	420	140	285	—	4	10
Montargull	16	89	30	27	32	—	—	—
Rubió	39	260	106	108	46	—	—	2
Copons	70	398	125	127	146	—	—	—
Clariana	15	132	40	28	54	—	—	—
Maians... .. .	7	71	40	15	16	—	—	2
Montbui	63	378	135	108	135	—	1	9
Alborells	21	198	92	53	73	—	—	4
Argençola	15	93	36	36	21	—	—	—
Bellprat	27	148	35	60	53	—	—	—
Tous... .. .	70	432	145	122	165	—	1	5
Sta. Coloma de Queralt	200	1234	300	314	620	—	—	10
5 — Deganat de Sant Antolí								
La Guàrdia	36	202	50	46	106	—	—	—

NOMS DE PARROQUIES	cases	persones	homes	dones	ners	hisenda		
						2000	1000	500
						escuts		
Montllc6	30	247	87	70	90	—	—	—
Talavera	57	298	97	90	111	—	—	—
Albi6	15	79	25	24	30	—	—	—
Vallfogona	70	410	106	94	210	—	—	—
La Ametlla	24	180	47	39	94	—	—	—
Montmaneu	40	195	58	47	90	—	—	—
Montpalau	14	105	24	32	49	—	—	—
Freixanet	24	155	50	45	60	—	—	—
Savallà... ..	25	139	48	39	52	—	—	—
Segura... ..	12	137	38	44	55	—	—	—
Montoliu	24	123	36	28	59	—	—	—
Vilagrasseta	31	189	64	47	78	—	—	—

6.— Deganat de Ripoll

Vidrà	36	287	82	71	134	—	8	6
Puigrodon	7	50	16	13	21	—	1	1
Campdevàrol	14	135	39	42	54	—	—	—
S. Llorenç Campdevàrol	10	98	28	22	48	—	—	—
Llaers	24	197	70	58	69	—	—	—
Les Llosses	15	148	49	53	46	—	—	—
Sovelles	17	143	44	41	58	—	—	—
Matamelosa	17	129	46	38	45	—	—	—
Vallfogona	88	440	147	153	140	—	—	—
S. Juan de Abadesses ...	247	981	299	302	380	—	—	—
Gombrèn	50	228	80	70	78	—	—	—
Segúries	25	153	41	34	78	—	—	—
Sorroca	15	85	22	17	46	—	—	—
Ogassa	14	66	21	23	22	—	—	—

* * *

De la lectura i examen de les diferents poblacions recensades es dedueix que a desgrat de la gran importància de l'estadística i de la relativa escrupolositat, hi han algunes xifres evidentment arrodonides i s'hi noten algunes omissions ben remarcables, con són a la Plana de Vic les localitats ben importants de Centelles, Taradell i Tona; la vila de Ripoll que per estar sotmesa al monestir escapava a la jurisdicció del Degà i per tant tampoc hi és consignada i altres petites parròquies fins el nombre de 22. En canvi, Calaf el trobem repetit.

A Taradell per exemple, segons un llibret de Compliment Pasqual del 1622, per tant de la mateixa època del cens, hi havien 123 cases a la vila amb un total de 445 persones i 41 masies amb un cens de 233 habitants, que dona un total de 798 habitants. Centelles, segons un cens del 1686 tenia aleshores 198 cases a la vila, per tant 60 anys abans tindria almenys 150 cases i unes 600 persones, donat que el creixement de la vila data del

segle XVI i Tona el mateix any 1686 tenia 165 cases a la parròquia. (Arxiu Mensa Episcopal. Visites Bisbe Pasqual vol. 1221 fols 612 i 615).

Amb tot i aquestes llacunes i defectes, i altres anomalies que comportava la precipitació, creiem que és útil el treball que hem esmerçat en donar-ne el present resum i presentació.

Del conjunt de documentació que forma el lligall «Diligències fetes per lo Ardiacha» se'n poden treure encara moltes altres notícies per a la història religiosa i local de moltes poblacions del bisbat de Vic, ja que, junt amb les respostes, hi ha cartes o notícies dirigides a l'Ardiaca explicant fets o problemes; són especialment interessants les cartes dels degans del Ripollès i Prats del Rei.

Amb tot l'interès més principal creiem que són les llistes sovint molt detallades enviades per alguns rectors. El Degà de Manresa —per exemple— envià una llista especificant tots els carrers i noms de família dels habitants de la ciutat, igualment feren molts altres rectors com els de Santpedor, Artés, Talamanca, Vacarisses, S. Martí de Centelles, Cornet, Gurb, Falgàs, Lluçà, Manlleu, Sassorba, Sora, Castellar, La Tallada, Calaf, S. Joan de les Abadesses, Sallent, etc.

Alguns rectors cregueren que sols es tractava d'un afer religiós i hi posaren el llibret del Compliment Pasqual i fins en algun cas especificaren les persones que no complien amb l'Església.

A Querós, on hi ha la llista de masos, el rector detalla que «Serrallonga és enderrocada y una masoveria enderrocada per ordre del Rey», fet que acabava de tenir lloc puix que el mateix any 1626 fou l'any que en Serrallonga s'erigí en cap de Quadrilla, segons REGLA, Joan, *Serrallonga. Vida i mite del famós bandoler*. Edit. Aedos Barcelona 1961, pp. 78-79.

Aquest és, en resum, el contingut d'aquest valuós conjunt de documentació, susceptible d'un estudi més aprofundit, però del que hem extret totes les dades estadístiques i que hem jutjat d'interès.

Antoni Pladevall, prev.